

DECRETUM
DE
NUPTIIS SENUM SE-
CUNDIS RARO SECUNDIS

IN ALMA M. D. MICHAELIS ALBERTI
PRO GRADU DOCTORIS
ALBERTI MICHAELIS ALBERTI

PROOEMIUM.

Mihi de *Senum nuptiis* cogitanti in mentem incidit *impuberum desponsatio*. Sunt duæ periodi, quæ ratione ætatis longè disternæ, respectibus vero medicis satis conterminæ sunt. Datur ætas matrimonio commoda, & minus commoda. Et cum ob rationes medicas *impuberum* ætas matrimonio haud commoda, hinc LL. DDres in definienda *impubertatis* periodo non levem locarunt operam. *Jus civile*

A 2

vile impubertatis terminum secundum annos mensurat. Divus Imperator JUSTINIANUS finem impubertatis in masculis XIV. in fæminis XII. annum, quo tempore rehircire & catulire incipiunt, i.e. in venerem accenduntur, ponit, *Instit. Tit. d. nupt. Tit. quibus modis tutela finiatur; Jus Canonicum* vero *C. X. d. desponsat. impuberum* impubertatis periodum mensurat secundum generandi capacitatem, quare *Hostiensis Libr. IV. desponsat. impub.* dicit, non attendi annorum numerum, sed pubes dici etiam minor XII. aut XIV. annis, si modo malitia suppleat, quæ ætas negabat. *Conf.* etiam BARTHOLUS, MENCHIUS, alii. Interim tamen matrimonium cum impubere initum, irritum est, *sec. Jus Ecclesiast.* quod etiam sustinet ALEX. CARRERIUS *L. V. de sponsal. c. XV.* Et Ecclesia specialiter sic constituit, cum in tam tenera ætatis periodo tantum menti non constet robur, quantum ad grave matrimonii jugum requiritur. Præcipuum etiam secundum respectus medicos est, quod præmaturæ veneris, anticipati coitus damna
totum

totum corpus afficiant, ita ut omnes functiones exinde lauant. Vid. *Ill. Dn. PRÆSID. Syst. Jurispr. Med. Tom. I. C. II.* Cum vero *Senum nuptiæ* varia involvant, quæ bono senum, ex medicinæ fontibus haurienda conducunt, hinc Speciminis Inauguralis loco, quædam hac de materia differere B. c. D. constitui. Juvenis quidem ad hujus materiæ tractationem accedo, sed neutiquam feligendo Themati pruritus ansam dedit. Aut dubitem, pudorem mihi genuisse providentiam? Castus accedo, *juramenti Hippocratici* fati christiani haud immemor: *Apollinem Medicum - - juro, - - sancte vitam, & artem meam conservabo*, ab omni- que - - *corruptione, quum alia tum præsertim operum venereorum abstinebo, &c.* Non *ÆSCULAPIUM* Agnitem colo, sed meditationes meæ, ut *CICERONIS* verbis utar, suam quandam maturitatem, & quasi senectutem habeant, sed faciam quoad potero. Faxit castissimi Dei Numen, ut omnia cedant secunda.

§. I.

t Medici Clinici, & Medici forenſes, & L. D. Dres multa & varia de Senibus ſcripſerunt, commentatiquē fuere. Medici agunt de ea ætatis periodo, quæ Senium conſtituit; de *Senectute viridi*, vid. Ill. Du. PRÆSID. *Diff. de Senectute viridi*; de *Senum morbis*, vid. RANCHINUS de *Senum morbis*; CAMERARIJ *Valerudin. ſenex*; STAHLII *Diff. de Senum affectibus*; de *Senum diæta*; vid. SCHULZII *Diff. de Senum diæta*; Medici forenſes agunt de *impotentia Senum*; de *ſupro Senum*; de *Senibus*, an ſint aptum *territionis* vel *tortura* ſubjectum? quippe qui ſec. L. ſi quis in gravi §. *ignoscitur ff. ad S. C. Syll. & ſec. C. C. C. V. art. LIX.* a *tortura*, *territione*, certis *torturæ* gradibus exempti ſunt. An *incarcerandi*? vid. Du. PRÆSID. *Syſt. Med. For. Ej. Commentat. in C. C. C. V. Ej. Diff. de aptis torturæ ſubjectis. L. L. D. Dres* agunt de *jure ac privilegii Senum*, vid. G. A. STRUVII *Tract. de jur. & privileg. ſenectut.* TIRACQUELLUS de *privileg. Sen. in Tr. de primogen.* MARTINI *Diff. de jur. Sen.* SCHOEFFERI *Gerontol. f. Tr. de jur. Sen.* PETR. SCHWENNER de *marrimonio Senum*; CONR. PHILIPP. HOFFMANNI *Tr. vom Heyrathen alter Perſonen*; Et ſic ſec. *Jus Cononic. a lege jejuniorum* exempti. Cum enim *Divinorum Interpres*, *Eccleſia*, ceu *pia & indulgens mater*, *naturæ humanæ conſcيا*, & *miſerta eſt*, hinc *gravidas*, *lactantes*, *ægotantes*, & *Senes* a *jejuniis* lege relaxat.

§. II.

§. II.

Inter præcipua hæc momenta sunt etiam *nuptia Senum*, præsertim *secundæ*. Omnibus retro-seculis nuptiæ cujuscunque ætatis secundæ vapulant. ATHENAGORAS vocat nuptias secundas *bonestum adulterium*. CONSTANTIN. PORPHYRIGENITA eas æquat cum *latrina*. Sicut latrina non ornamentum domus est, sed locus excernendis scybalis destinatus: ita Ecclesia illas tolerat, non ut laudentur, sed concupiscentia habeat, ubi ardorem impudicum restinguat. Quam severe DIDO in vota secunda ap. VIRGIL. ÆNEID. L. IV.

- - agnosco veteris vestigia flammæ
Sed mihi vel tellus optem prius ima debiscat,
Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras
Pallentis umbras Erebi, noctemque profundam,
Ante pudor quam te violo, aut tua jura resolvo.

Matrimonium totum omni ludibrio affecerunt, quare AUGUSTINUS L. VI. de civitat. Dei C. IX. narrat: In solemnitate nuptiarum adbibebatur priapus masculus, super cujus immanissimum & rursissimum fascinum sedere nova nupta jubebatur more honestissimo, & religiosissimo matronarum. Et cum secundæ nuptiæ tam male audiverint apud Ethnicos, S. S. P. P. illud odium providenter avertere studuerunt, vid. *Decret. Concil. Nicen. C. VIII.* S. HIERONYMUS inquit: *Damna. mus secunda matrimonia? minime, sed prima laudamus.* Præterea ex *Jur. Canonic.* constat, quod sæpe nubentibus penitentia indicta fuerit; insuper prohibitum, ne convivio

*vivio secundarum nuptiarum interessent Presbyteri, nec
eis benedicerent.*

§. III.

Quod *nuptias Senum* attinet, varia circa eas in L. L. Doctorum monumentis prostant, & apud Theologos, Canonistas, Casuistas, Medicos quaestio agitata fuit, an *Senes matrimonialiter contrahere possint?* Silentii conopeo haud quidem involvendum, quondam *Lege Julia, Papia Poppæa*, it. Pompeja matrimonia Senum prohibita fuisse; sed Divus Imperator JUSTINIANUS hanc Legem correxit, & sexagenariis permittit matrimonium, vid. L. SANCIMUS, XXVII. C. de nupt. Jus Canonic. matrimonia Senum non damnat. Nullibi expresse ejusmodi conjugia improbantur, sed potius dicitur: *nuptiarum bonum semper esse quidem bonum, sed in populo Dei fuisse aliquando legis obsequium, nunc esse infirmitatis remedium, in quibusdam vero humanitatis solarium, C. XLI. caus. XXVII. qu. I.* Nec obstat. C. I & VI. Caus. XXXII. qu. II. ubi conjugium sine spe prolis contractum *fornicatio*, imo *concubium* appelletur. Hoc enim precario nititur principio, ac si in senibus indiscriminatum vis generandi deficiat. Ejusdem census sunt AMBROSII verba sup. Luc. L. I. ad C. I. *Qui non causa procreandæ sobolis, sed explendæ libidinis sibi invicem copulantur, non tam conjuges, quam fornicarii videntur.* Certe! *Tabulis nuptialibus* inferi solita formula hæc erat: *Liberorum procreandorum causa.* Sed multi senum generandæ proli adhuc apti sunt, uti hinc illinc exempla Senum prolificorum leguntur.

ARI-

ARISTOTELES Senum prolificorum LX. LXXX. annorum mentionem facit. Viros centenarios genuisse masculos AVENZOAR narrat. CORNELIA e Scipionis familia anno ætatis suæ LXII. VOLUSIUM Saturninum peperit, teste PLINIO. Plura ejusmodi exempla commemorant ROD. ACASTRO, CODRONCHIUS, SCHENCKIUS, alii. Hinc ii senes hisce legibus stringerentur, quos senium ad procreandam sobolem inhabiles reddidit. Hinc Jure Civili Romano senum matrimonia nullatenus improbantur. Testantur de communi observantia BEUST *ad L. III. ff. de jurejur. ad pr. I. de nupt.* CARPZOV. *L. II. Conf. STRYCK. in not. ad Brunnumanni Jus Eccles. L. II. C. XVII.* Præterea sententia longo usu ab Ecclesia comprobata fuit, quod sola senectus nuptiarum valori nullo modo obfit, quam sententiam sequitur etiam ENRIQUEZ *L. XII. de matrim.* Si vero etiam primarius matrimonii finis non obtinetur, tamen senes matrimonialiter, valide contrahere possunt. Succedunt enim fines obtinendi matrimonii secundarii, ut mutuam obsequium, mutuam adjutorium, remedium concupiscentiæ, cura & custodia rei familiaris. Expressi etiam *J. C. textus* extant, quibus deciditur: *quod si vir sit frigida naturæ, & uxor non idonea ad viriles amplexus, ita ut non possit alter alterum habere ut maritum, aut uxorem, habeat saltem ut fratrem, aut sororem C. IV. de frigid.* Sed missa hæc facio, pedem mortuus ad principem Dissertationis meæ argumentum, nimirum ad *disquisitionem medicam*, quod *Senum nuptiæ secunda sint raro secunda.*

B

§. IV.

§. IV.

Non levem operam posuerunt & Medici, & LL. DDres in *definiendis ætatum periodis & gradibus*. Aetatum nec definitio, nec divisio inter ipsos convenit. Sic etiam cum senectute factum est. *Ævi* definiunt senectutem, quod sit *ultima hominis ætas*, inchoans ab anno L, & finem suum determinans in anno C. In annorum computo etiam a se invicem dissident, alii enim senectutem dividunt in *primam* ab anno L. ad LX, & in *secundam* ab anno LX, LXX, & *tertiam* usque ad extremum ætatis exitum. Alii aliter. vid. MENOCH. *de Arbitr. Jud. L. II. Cas. LIX. n. I.* MARTINI *Dissert. de Jur. Senum singulari.* ALBERTI *Syst. Med. Forens.* alii. Et nemo hunc diffusum mirabitur, cum nihil certi in Jure dispositum reperiat; nam ubi senum mentio injecta, non ubi visum ætatis termini observantur. Imo statuant, quod senectus non ex defectu virium, corporis & animi, memoriæ scilicet & judicii, neque ex aspectu, canitie nimirum, nec ex præsumta generandi impotentia, sed ex sola multitudine annorum æstimetur, hac subjuncta ratione, quod juvenes haud raro cani sint, corporis robore destituantur, ut ex potentia generandi, qua Senes sæpe abundant. Sed rationum medicarum computo senescit hæc ratio, & nullius est valoris. Etenim hæc in junioribus obvia phænomena, effectus sunt non hujus ætatis; aut huic ætati propria, sed causæ alicujus adventitiæ, contra vero senibus accidunt per ætatis, nimirum senectutis rationem. Cum itaque hæc senectutis definitio respectibus medicis, & consequenter Dissertationis

mez

meæ scopo haud satisfaciât, hinc Medicorum potius sequor de senectute definitionem, quod *fit status corporis, in quo homo non tantum externi habitus mutationem, sed actionum quoque vitalium, naturalium & animalium mutationes senectuti proprias subit, consequenter parthenitibus, & morbidis afflictionibus senectuti propriis magis obnoxius redditur.* Vel: *Senectus illa ætas est, in qua vires habito respectu ad annorum copiam ordine naturali magis, magisque imminuuntur & corporis habitus decrescit.* Hinc senectutis formalitas est defectus virium.

§. V.

Senectus in se spectata ante secula laudibus ornata, & de cothurnis tragicis celebrata fuit. Vocat LX. σοφώτατον χρόνον. *Mens & ratio & consilium in senibus est.* Respectibus vero medicis satis invisit notatur nominibus, quod *continuus fit morbus*, quod *sec. GALEN. & AVICENNAM senum dispositio non absolute sanitas*, quod *sec. SENECAM & GUEVARRAM morbus insanabilis*, vid. Dn. PRÆS. *Diff. de Senectute viridi*; quod *fit mala ætas sec. AFRANIUM* & quæ sunt alia. Respectu habito ad senum venerationem, turpis senilis amor habetur. *Est in canitie ridiculosa venus*, PLAUTUS *in Mercatore, senem pictum amatorem*, vocat. Et *Æri de senum votis primis, præsertim secundis acturi, naribus utuntur, & indulgent*, quod *sponsa puella certissimum seni sepulchrum*, G. A. STRUVII *Tract. de jur. & privil. Senectut.* SCHOEPF. *Tr. de jur. Senum*; quod *senectus tam apra fit nuptiis, quam bruma messibus*, HARPR. *ad pr. l. de nupt. n. XXVII.* & quod *senes de tumulo potius quam chala-*

thalamo, & funeralibus potius, quam facibus nuptialibus solliciti sint. -- Quare ÆNEAS SYLVIUS Papa post factus PIUS II. dictus non immerito: quid est mulier? -- Senum mors. Imo tam vulgatifimum quam verum est dicitur, in senum nuptiis sæpe aures obstrepens: Es ist ein Freuden-Weiden geschwinder zum Gottes-Äcker ic. Cum vero circa senum nuptias pro objecto habeam respectus medicos, hinc pro ratione Thematis: *an senum nuptiæ futurae sint secunda*; nec adfirmando, nec negando responderi potest, sed quæ sequuntur, necessario præmittenda esse puto.

§. VI.

Dantur enim senes, qui *viridem experiuntur senectutem*, ubi nec tarda senectus debilitat vires animi, mutatque vigorem; Senes, qui virium robore, animi alacritate, actionum naturalium, vitalium, animalium, vigore, aspectu externo rubello, & vegeto, aphrodisiis operibus, clinopali, castissimis amplexum conjugialium ignibus, aut juvenes aut mediæ aut consistentis ætatis viri sunt, aut, quibus senecto corpore, senectis membris animus juvenilis est. Dantur vero etiam senes, qui *enervi*, exfucci, elumbes, actionibus prædictis debiles, in venerem torpidi, inanes in veneris arena athletæ, ubi longa coitus oblivio, & ubi ad certamen deveniunt, incassum furiunt, ubi difficile est JUVENALI, LUCILIO, satyram non scribere. Sed ulterius in decidendæ quæstionis præmissis procedendum.

§. VII.

§. VII.

Semen ex arterioso sanguine, fecernitur. Arteriae enim spermaticae in processibus peritonei in scrotum descendunt. Hæ in tenuissimorum vasculorum, & tubulorum capillarium myriades explicatae testes constituunt, ibique semen fecernunt, quod deinde progreditur ad epididymides testibus incumbentes, ex his per vas deferens ascendit ad vesiculas feminales, ubi colligitur, asservatur, & suo tempore per harum ductus excretorios in urethram hiantes ejaculatur. Ut autem ex modo secretionis mirabilis hujus laticis indoles eo luculentius pateat, sequentia adhuc adjicienda sunt.

§. IIX.

Tenuissima est vasorum illi fecernendo destinatorum diameter. Arteriae enim spermaticae in innumeros tandem ramulos, tenuissimos canaliculos, capillamenta subtilissima, vel substantiam villosam abeunt, quae infinita sensibus apparent, & intestinulorum more contorta, sec. BELLINI calculum triginta ulnas Florentinas longa sunt; & tamen per illorum anfractus, meandros eluctatur. Nunc autem tantum fluidum tenuissimum per tenuissima vasa fertur, quod ipsorum diametris responderet, p. lemm. physic.

§. IX.

Hoc longo ductuum itinere, *attritivi motus ope longe subtilius* evadit semen. Sanguis enim arteria spermatica exceptus lente movetur, circa corpus pyramidale retardatur, parte crassiore rubra per cana-

les in venas hiantes orbatur, lentissime movetur; semen fieri incipit; in testium angustiis, gyris, recessibus fere stagnat, in ductibus Highmorianis fovetur, hæret, crassescit, tardissime movetur in epididymides, earum complicatione iterum fovetur, stagnat quasi, elaboratur; tandem repit in vas deferens primo fungosa materia factum, ibique angustius, sensim patentius, deinde sinuosum, angustius rursus, inde in ejus sinuosis recessibus colligitur, quiescit, fovetur; tum in anfractibus cellularum vesicularum seminalium reconditur, quiescit integre, crassescit, magis albescit, fovetur, ac in summam suam perfectionem elaboratur. Vid. plur. BOERHAAV. *Institut. Med. s. DCXLIX.* REGN. de GRAAF. *Tr. de genital.*

§. X.

Hisce præmissis rectius *feminis definitio* datur. A præcis varie semen definitur, v. g. quod *secedat ex toto corpore*, DEMOCRIT. & HIPPOCR. *l. π. γο. νῆς*, quod sit *mistura ac temperatura ab omnibus animæ facultatibus avulsa*. ZEN. & PLUTARCH. alii aliter. Licet vero illorum definitiones sint incompletæ, omnes tamen in hoc conveniunt, quod hoc ejacamentum nobilem notet corporis jacturam. Est vero *semen maris lymphæ nutritiæ portio purissima, tenuissima, gelatinosa*. ROLFINCCII de semine definitio tropica magis, non tamen a veritate abludens, est, quod sit *Q. E. Flos atque cremor sanguinis*; LOMMIUS de *tuenda valetudine*: quod sit *sincerior humorum particula, caloris, spiritusque vitalis plenissima*; B.

F R.

FR. HOFFMANNUS *Diff. de morb. ex nimia & in-
tempeſtiva venere oriundis: quod ſit pars ſanguinis deliba-
tiſſima, & ſos ſanguinis, vid. etiam ſyſt. med T. I. p. 390.*

§. XI

Hinc ſummæ activitatis, & ſpirituafcentiæ li-
quor eſt, quod præter ſecretionis modum §. IIX.
IX. probant *notabiles & animi & corporis mutationes* in
illa ætatis periodo conſpicuæ, quæ *pubertas* dicitur.
Non tantum actionibus corporis robur accreſcit,
ſed & menti vigor accedit. Omnia contraria in vi-
rum ſectis. Idem effectus animantium ſequitur ca-
ſtrationem, quibus multum roboris decedit.

§. XII.

Hæc ſumma feminis activitas *circuitu repetito
augetur*. Conſtat enim ex principiis anatomico-phy-
ſiologicis, quod ſemper feminis quid reſorbeatur in
vaſcula venoſa pyramidalis corporis, aut in venulas
veſicularum ſeminalium, aut in vaſa Lymphatica.
Probatur hoc *experimento Gliffoniano*. Aer enim in
vaſa deferentia ope tubuli inſufflatus non modo ve-
ſiculas ſeminales & vaſa lymphatica in abdomine ſi-
ta, ſed & ſimul ductum Pecquetianum flatu diſten-
dit. Scitur ex hoc, quod arctus ſatis ſit nexus ve-
ſiculas inter ſeminales, & totum vaſorum Lympha-
ticorum ſyſtema. Semen itaque redux factum, re-
petito circuitu reſurgit melius; hinc toti corpori
robur, vigorem conciliat. Ex quo ſimul apparet,
quod ſemen, præeunte ſic B. HOFFMANNO, li-
quor ſit non tantum procreandæ ſoboli, ſed & vi-
ribus

ribus tuendis, custodiendis, instar medicinæ confortantis & balsamicæ, destinatus.

§. XIII.

Et sic facile quisque dabit, sufficienti ratione niti calculum, quem ROLFINGCIUS de seminis habitu ad sanguinem subducit, quando dicit: *Plus decedit homini, effluente uncia seminis, quam si L. educantur uncia sanguinis.* Et AVICENNA *L. de animal. Si quid spermatis supra, quam natura toleret, coitu profuat, obest magis, quam si quadrages tantundem sanguinis emanarit.* Et GLISSONIUS *Anatom. hep. C. XLV. Exiguum seminis dispendium plus damni infert spiribus, ac si vigesies tantum sanguinis detractum est.* Et LOMMIUS *de tuenda sanitate: Immodico concubitu profunditur sincerior humorum particula caloris, spiritusque vitalis plenissima illius jactura tanto magis, quam effusus sine modo sanguinis corpus afficiat, quanto semen illo calidius, atque elaboratius est.*

§. XIV.

Nunc mirum nemini videbitur, qui fiat, *ut tam multis, tamque gravibus, gravissimis damnis nimia seminis profuso corpus macet.* Quam multa de hac re Medicorum prostant testimonia. Non tantum in genere omnes corporis actiones lædit cum summo infecuturo virium lapsu, sed & morbis variis indole & gravitate differentibus viam sternit, ita ut pleno agmine irruant. Etenim ex nimio veneris usu appetitus prostratio, nausea cum ventriculi subversione, & aliæ primarum viarum læsiones. Crebrior coitus vim infert memoriæ, qua de re exempla pro-

prostant apud RIEDLINUM *Lin. Med. anno 1697. Mens. Jul. obs. 1.* ingenio & iudicio, teste PHIL. SALMUTH. *Cent. 1. obs. 61.* Sensus externi exinde graviter luunt, hinc aurium tinnitus, oculorum caligo, imo cæcitas, uti hoc testatum faciunt PAULLINI *obs. med. phys. Cent. I. obs. 64. & M. N.C. Dec. II anno 5. App. MOEBIUS Physiol. PANAROLUS obs. med. Pentecost. 2. obs. 6. & 28.* Et cum cæstrum venericum totum nervorum systema in motum vehementem cieat, observationum fide constat, quod immodicum veneris usum apoplexia secuta fuerit, vid. HENR. ab HEER *obs. 9.* it. mania, SCHENCKIUS *obs. med. L. 1. epilepsia*, HENR. ab HEER *obs. 18.* LÆL. a FONTE *in consult. med. 95.* & PLIN. *L. VII C. 53. Histor. nat. refert*, CORNELIUM GALLUM, TIB. ÆTERIUM, *Equ. Rom. in ipso actu venerico fuisse suffocatos*: ALEXANDER BENEDICT. *L. XXIV. de curandis morbis c. 2.* pluribus exemplis idem testatur. Conf. etiam TIM. a GÜLDENKLEE *L. II. cas. 17.* ZAC. LUSITAN. *Tom. III. sub coitu mortuorum exempla referunt.* SCHURIGIUS *Spermazol. SCHENCKIUS L. IV. de coitu. obs. 9.* GARMANNUS *de mirac. mortuorum L. I. Tir. XI.* Plura vid. in B. HOFFMANNI *Diff. super cit. de morb. ex nimia venere oriundis.* Est vero nimius veneris usus omnibus indiscriminatum subiectis infestus, attamen duplioni quasi pœnam subeunt ratione constitutionis a nativitate debiles, ratione ætatis libidinantes impuberes, juvenes. Cum enim natura in hac ætatis periodo augendo corpori maxime intenta, ii vero manu hymæne-

C um

um ducendo, aut congressus libidinosos deperendo subtrahant, quod est pars sanguinis delibatissima, §. IX-- XII. qui aliter fieri potest, quin toti corpori suffunderetur robur, & ilias morborum tam gravissimorum & foetidissimorum accersatur. Et in hunc censum etiam veniunt *Senes*.

§. XV.

Et sic secundum principia praemissa, nunc applicanda demonstratu facile est, an *nuptiae Senum*, praeteritum *secunda sint secunda*, nec ne? Quæritur *annon plane senibus nuptiae dissuadenda?* Jcti passim Senum matrimonia dissuadent rationibus magis juridico-politicis ducti. Unum alterumve, quod opponunt argumentum commemorare licet. Dicunt nimirum, *prolem senum Reipublicæ esse inutilem*. Cum enim senes per ætatis rationem virium defectu laborent, virtus vitalis & prolifica jam emori incipiat, vel tantum semen frigidum, tenue, languidum habeant, liberos imbecilles, valetudinarios, imo bardos, tardos, fungos, cucurbitæ caput habentes progenerent. Deinde cum in illo ætatis articulo liberis operam darent, quo de supremis potius, quam thoro eos cogitare oporteat, hinc ejusmodi liberi *educationis*, cum reliquæ vitæ expectatio ab illa pendeat, *beneficio privarentur*, & quæ sunt alia. Sed mitto hæc, reversurus ad quæstionem propositam. Sunt nimirum *Senum nuptiae raro secunda*. Si sunt *raro secunda*, *quibusdam* tamen *secunda* esse possunt. *Secunda* esse possunt senibus, senectute viridi, & vegeta gaudentibus, quorum descriptionem dedit §. VI. Cum enim

enim hi senes ob vigorem omnium corporis actionum generandæ genituræ virili apti, debito conjugali præstando etiam sufficiunt citra virium dispendium. Secundæ esse possunt senibus, qui lauta, & opipara diætâ, victu pollucibili, vita optata fruuntur, & a valenti materia, pro fortis ditioris ratione, partium robur acquirunt, ita ut deinde genituali officio eo melius satisfacere possint. Secundæ esse possunt Senibus, qui immunes ab omnibus iis adventitiis calamitatibus, quarum infr. in §. XVII. mentio facta est. Monendi tamen sunt, ne ad libidinis satietatem conjugibus abutantur, sed modum, qui omnibus ætatibus commendandus, servare sciant, ne viribus facile cafuris fisci, citius se coeundi potentia privent, & variis noxiis ansam præbent.

§. XVI.

Sed *plurimis minus secundæ* sunt, & tragicos plerumque sortiri solent exitus. Senectus enim per definitionem supra §. IV. datam, est ille corporis status, in quo homo actionum naturalium, vitalium, animalium mutationes senectuti proprias subit. Harum actionum mutationis senectuti propriæ formalitas consistit in imminuto & deficiente partium solidarum robore tonico, ac inde dependentibus actibus se- & excretoriis impeditis succedentibus. Hinc calor naturalis & appetentia minuuntur, habitus corporis flaccidior fit, vires fatiscunt, actionum vitalium vigor decrescit, succedit sensim increbescens partium atonia, ad actiones animales quod attinet, hebescent. Hinc etiam senectus in genere ob virium

defectum per se & hujus ætatis rationem non tantum in morbos quam maxime prona, sed & morborum turba stipatur, quorum integrum catalogum B. STAHLIUS in *Diss. de Senum adfectibus contextis*, quales sunt, ut aliquos saltem enumerem, cachexia, calculus renum & vesicæ, scorbutus, stranguria, tenesmus, malum ischiadicum, gonagra, marasmus, atrophia, miæctus cruentus, flatulentia, ructus, colicæ, corporis languor, inquietudo, gravedines, coryzæ, cum gravitate capitis junctæ, tussis valde humidæ, pruritus, scabies sicca, stranguriæ, urinæ difficultates acerbissimæ, vesicæ arroSIONES, urinæ mucosæ, lentæ febres, quæ marasmi nomine veniunt, tabes, apoplexia, auditus gravitas, visus hebetudo, memoriæ abolitio, paralysis &c. Cum vero in senibus per ætatis rationem omnes actiones langueant; cum porro seminis effusio sanguini subtrahat, quod est flos sanguinis & pars illius delibatissima, ita ut totum corpus inde facile adficiatur, per superius demonstrata, hinc superveniente venere omnes hæ actiones jamjam ruinosæ in deterius ruunt. Cum adhuc porro hicce virium defectus cadat etiam in organa semini præparandum & conficiendo destinata, hinc senes juxta ARISTOTELEM *L. I. de generat. animal. C. 18. it. L. V. C. 14. & L. VI. C. VI. de Histor. animal.* semine carent, quia eorum natura non satis concoquere potest, quod vero promiscue non statuendum; sed parcum tantummodo semen præparent, hinc fit ut impetuose sub coitu liquoris genitalis excretionem urgentibus,
COR-

corpus enervum reddant, illiusve vires dilapident, & prædictos morbos, in quos senectus alias jam satis prona, citius, facilius allectent. Speciatim vero attingendi & recensendi sunt morbi ex senum venere, præsertim nimia nascentes, ut mictus cruentus, malum senectuti alias valde familiare, & molestum. Ex observatoribus enim constat, quod abusus veneris in senibus huic malo ansam præbuerit, & ratio æque in promptu est. Cum enim mictus cruentus a sanguine ad vasa emulgentia copia plus justo majori appellente, & inde congestione in renibus facta, natales suos ducat, & renes cum organis spermaticis consensum alant, in proclivi est judicare, quod facile prædictus effectus a coeundi frequentia progignatur. Cum præterea senilis ætas in viarum urinarum affectus prona, hinc ex eadem ratione ob concumbendi libidinem, urinæ difficultates, spasmos vesicæ urinariæ, ardoris urinæ, ischuriæ, dysuriæ periculum incurunt, aut eosdem morbos in se accersunt. Imo dolor gravis lumbis incumbit cum mejendi difficultate & tenesmo, cum enim veneris stimuli sanguinem ad loca genitalia, & propter consensum ad loca sedalia allectent, pariles consequuntur effectus, uti *M. N. C. obs. 16.* ejusmodi exemplum de hæmorrhoidario *L.* annorum allegant, qui post nuptias hosce dolores expertus est. Supra mentio injecta fuit, quod libidinosus congressus depereuntes totum sensum externorum ministerium turbent. Et hoc præsertim in senibus evenit. Etenim inter damna senilis veneris est susurrus aurium, oculorum acies obsuscata.

ta, vid. Aut. super cit. §. XIV. Datur paralyſis penis cum conſuetæ erectionis defectu, quæ abuſu veneris, & inconſulto aphrodiſiacorum & diureticorum uſu inducitur. Et certe! Senes deſiderio coeundi ſæpe victi hujus affectus periculum ſubinde incurrunt, aut actu eundemmet ſentiunt. Et quæ ſunt alia nimix veneris in ſenibus damna exemplorum appoſitione ſi plus juſto longior eſſe velim illuſtranda.

§. XVII.

Omniſum maxime nimix veneris damna *citius*, *facilius*, *gravius*, *periculoſius*, per individualitatis rationem, *impendent iis ſenibus, qui a nativitate debiles, teneri, ſenſibiles* fuerunt, aut *a cauſis variis adventitiis tales facti*. Ad priorem claſſem referuntur, qui *a parentibus infirmis*, morbidis, vel in ſenectute conſtitutis, aut poſt morbos perpeſſos, aut in ebrietate, aut ira percitis, & paulo poſt in amplexus uxorios ruentibus ſati, & indulgentius educati fuere; ii enim fragilem & mutabilem experiuntur ſanitatem, morbis patent, a rebus externis facile afficiuntur, & per omnia a levi moderaminis neglectu læſionem patiuntur. Ad ſecundam claſſem referuntur, qui *in præcedentibus ætatis periodis veneris caſtra ſecuri fuerunt*, largiori ſeminis profuſione præmature remolleſcere ceperunt, in illicitos amores æſtuarunt, laſcivis deſideriis vires depaſcentibus animum cruciati ſunt, & quæ ſunt alix torturæ, quibus illiciti amoris ſectatores ſe ſubjiciunt. *Qui alio diſſoluto vivendi genere corpus per vitam enervavunt*, & in ſecunda valetudine ad-
ver-

versa præsidia perdiderunt, qui prægressis ætatibus in rerum sex non-naturalium usu crebriores admitterunt errores, inprimis ataxiis diæteticis indulserunt, promte pocula appetiere, & gulosissimo tractu totum haurire fistile non dubitarunt, frequentes crapulas exhalarunt; vel adhuc ebriosi sunt, & vino selargiter subinde invitant; qui *morbis prægressis enervati*, sive fuerint acuti, sive chronici, sive fuerint morbi, qui seculi insanientis ulcera, ut gonorrhœa, & insuper præpostere curata, aut alia affectuum venereorum supplicia, quibus ceu erinybus & domesticis furiis corpus devastatur. Aut qui *valetudine adversa adhuc detinentur*, sive sint hypochondriaci, phthifici, arthritici, podagrîci, tabidi, cachectici, crasso sanguine redundantes, aut alii. Qui nimia cura se strangulant, & mœrore præsertim diuturniori adficiuntur. Qui *studiorum intemperantiæ dediti*, fixis & profundis meditationibus in concubiam noctem protractis inhærent, vel aliarum lucubrationum fuliginem bibunt; aut qui litteris hieroglyphicis, aut illa arte, quæ certis notis, signis, characteribus sensus mentis effingit, quam vulgo dechrisfren vocant, desudant, mentemque fatigant. Qui *valetudinarii* sunt, & corpus caussarium trahunt, qui in sensu medico male sani, frequenter & facile ægrotant, & tenui valetudine fruuntur. Qui *berniosi* sunt, & forte alia viscerum labe laborant. Qui *Zelotypi* sunt, & injurias mussitant, odia concoquunt; ex Zelotypia enim nascuntur assidua rixæ, impropria, & alia incommoda. Hæc omnia in omnibus præsertim

tim vero in senibus, & omnium maxime in senibus in proxime præcedentibus descriptis, insuperque veneripetis, morbis senio familiaribus, proritandis ansam præbent, vires corporis limant, easque exhausto substantifici nutrimenti effluvio facillant, senectutem præcipitant, & si dicendum, quod res est, experientia quotidianæ suffragio, senes Libitinæ consecrant.

§. XIIX.

Absoluta brevi hujus Thematis pertractatione trigam quæstionum medicarum adhuc subjungere licebit. Prima esto: *An Medicus in consilium accitus indicare ingenue teneatur, an nuptiæ Caji, præsertim secunda futura sint secunda, nec ne?* Resp. Medici officium est non tantum sanitatis amissæ restitutio, sed & præsentis provida conservatio. Hoc fit congruis remediis, illud consiliis individuo curate & providenter accommodatis. Medicus itaque in Caji casu consilii auctor, omnium circumstantiarum in præfenti tractatione commemoratarum rationem habeat, quæ ipsi sui consilii præmonstrant rationes, ita ut suadendo, aut dissuadendo consulturi bono prospicere possit. Quæ consilia & monita senibus matrimonium inituris dari possunt, hæc sunt: Ante nuptias non in balneum, ut moris est, descendant, sed corpus alvum ducentibus evertant, & superfluis liberent, iis in subsidium vocatis; quæ partium robur custodiunt, conf. etiam B. HOFFMANN. *Diff.* supr. cit. Postea ipsis moderaminis custodia maneat, qua de re supr. mentio facta.

§. XIX.

§. XIX.

Altera est: *An Medico liceat, senibus matrimonium iniuris, aut matrimonio jamjam contracto, satyriaca, aut sic dicta Aphrodisiaca suadere & præscribere?* Profecto! a peccato excusari haud possit Medicus, si lucelli gratia ceu *εις ιητρικην εμπορευομεν*, undiquaque valentibus, Hectoribus venereis satyriaca præscribere audeat, ut majores infaniendi vires acquirant. *Fur Canonicum* severe statuit in Medicos corporum, qui corpori salutaria salutem spiritalem vero contraria suadent. *Decret. Greg. L.V. Tit. 28. Cap. 13. de panit. & remiss.* hæc extant verba: *Medici vocari ad infirmos non quicquam persuadere debent pro salute corporis, tendens in animarum periculum.* Cui *Sanctioni Consilii Lateranensis P. P.* excommunicationis comminationem adjecerunt, dicentes: *Cum anima sit multo pretiosior corpore, sub interminatione anathematis prohibemus, ne quis Medicorum pro corporali salute aliquid auro suadeat, quod in periculum animæ convertatur.* Multo magis hujus Juris interminatio convenit in Medicos, si libidinantibus, drillopotis, lustronibus, & aliis hujus commatis hominibus aphrodisiacorum usum concedant, ut eo magis illicitum aphrodisium exercere valeant. Quod vero senes meæ Dissertationis attinet, res Medicis, quibus sanctiora præcordia, sic expedienda esse videtur. Cum in censum aphrodisiacorum veniant certo respectu omnes lautiores cibi, sine culpa, si cetera manent paria, sumuntur, præsertim cum senes, qui famelica quasi circumferunt membra, alimenti *πολυτροφῆ* indigi sint,

D

sint,

sint, hinc secundum *Hieronymum non usus verum, sed libido usus in culpa est.* Quod vero ad satyriaca attinet, quæ strictius sumta, pharmaca sunt, respectibus moralibus æque ac medicis majorem exposcunt circumspectionem. Si itaque senibus succurrendum, ut debito conjugali comparti reddendo sufficiant, usuris licitum, & Medico honestum est. Variæ indolis ejusmodi pharmaca sunt. Inter res perditas confectio illa recensenda, quæ ad conciliandam in senibus venerem præstantissima a **MARSILIO FICINO L. II. de vita producenda Medicina Mago- rum** appellatur, cujusve **ANTONIUS le GRAND in curios. verum abdisar. perscrut. p. 210.** mentionem facit. Prudenti autem delectu opus est, sive sint interna, sive externa, in forma unguenti, quæ **PLINIUS unguenta meretricia** vocat, ne illorum usus tragicos fortiatu eventus. Ex observationibus medico-præticis constat, quod permulti senum pessime satyriacorum usu in corpus consuluerint, affectibus viarum urinarum pessimi ominis ansam præbendo, imo horam decretoriam accelerarint. Hinc multo tutius est, diæteticis auxiliis defectus supplere, ut alimentis largiter nutrientibus, jusculis, brodiis. Huc spectat potus ille Mexicanus, Succolada, vel Caffée-Succolada dictus, qui πολυτροφίας laude notus, veneris stimulos acuit, & sopitos amoris ignesciet. Si vero senes ob concumbendi frequentiam virium lapsum sentiant, contra illum pro testæ fragilis conditione faciunt largiter nutrientia; ex medicamentis analeptica præsertim palmam præripiunt, quæ

quæ ex cinnamomo, cortice citri, meliffa, ambra, amygdalis dulcibus, ovis & certis aromatibus parata profant.

§. XX.

Tertia quæstio est: *qui fiat, ut senum non pauci eximie veneris stimulis, contra suetam senii rationem, agitentur, ut satyrion, aut libidinantium olim more vitreo priapo bibisse videantur. Evenit hoc præsertim in senibus cachecticis, scorbuticis, nephriticis, arthriticis, podagricis &c. Ratio sita est, in senectutis ratione solidorum, fluidorum & actionum formalitate. In senibus enim est solidorum rigiditas, vasorum capillarum angustia, pororum strictura, omnes actiones languent cum toto excretionum negotio. His positis, experientia etiam teste, parca valde in senibus sudoris eruptio, vel difficulter sudant, perspirabilis materiæ Sanctorianæ imminuto, hinc aliter fieri non potest, quin partes excrementitiæ, quibus distillandis, & eliminandis natura varia paravit emunctoria, & emissoria, in corpore restitent; hæc partium rejectaneorum in corpore restitio morbos causas his respondententes excludit, ut humorum dyscrasiam, scorbutum, pruricum, scabiem siccam, succos multis salibus subtilioribus, stimulantibus scatentes, vel ad salinam scorbuticam, salinofulphuream indolem pronos alunt. Quod autem humores sic descripti talem habeant in corpus actionem, ex modo operandi multorum aphrodisiacorum, & purgantium, ut helleborinorum, colocynthiacorum probandum, quippe quæ subtilem acridinem*

dinem in sinu suo recondunt, qua huncce effectum
exsequuntur. conf. TIM. a GULDENKLEE, *Conf.*
50. SALMUTH *Cent. I. obs. 71.* B. HOFFMANN.
Diss. supr. cit.

§. XXI.

Ultimo loco *faminarum vezularum nubentium*
mentio adhuc injicienda. Cum sexus sequior tan-
tum periculum non incurrat, quod maribus nimia
venere, & maribus senibus præsertim incumbit; hinc
brevissimis tantum commemorandum, quod si quæ
pathematibus hystericis adfectæ libidinose in rem ve-
neream ferantur, hisce malis fovendis, exaspe-
randis ansam præbere possint.

TANTUM.

NOBILISSIMO DOCTISSIMOQUE
DOMINO CANDIDATO
SALUTEM RESQUE SECUNDISSIMAS OPTAT
P R Æ S E S.

Ecunda Matrimonia Senibus minus se-
cunda, aut magis fatalia esse, Inaugura-
li TUA Dissertatione significare & con-
firmare contendis. Videris mihi dura
verba hac assertione dicere, afflictis Senibus, in re-
liquo vitæ decursu, bonum & tranquillum rerum
successum atque eventum sperantibus, metum in-
cute.

cutere, si non plane Pseudo-Prophetam **T E** exhibere. Interim arduam asperamque hanc prædicationem emollire & limitare cogitas, quando iteratam talem nuptialem copulam raro felicitatis & prosperitatis ornamentis præditam esse, adstruis. Id quidem veritati facti convenit, quod tale novum jugale vinculum cum reliquis humanis actionibus ausibusve æqualia patiatur fata, dum non semper res votis & bonis expectationibus respondet. Equidem principalem Matrimonii finem mutuam adiutorium esse arbitror, quia Jehovah **DEUS** dixit: Non bonum est, hominem solitarium esse, faciam ipsi auxilium pro ipso: inde elucescit Deum primo homini solitudinem non conducere, sed socialitatem convenire, eo ipso monstrasse: ideo sociam auxiliatricem seu adjutricem creavit, costam hancque ad Adamum adduxit, & ita hanc socialitatem aut adiutorium introduxit, postea vero illis conjugatis benedixit, dixitque fructus facite & multiplicamini, & hæc fuit benedictio suppletoria, consequens aut accessoria, qua præcedens mutuam adiutorium adductum, inauguratum & ornatum fuerat: Quidni igitur Seni grata talis socialitas jucunda, secunda & fructuosa existere poterit! **T U Æ** quidem contemplationis argumentum est, quod viduis Senibus ob imbecillitatem ætatis altero matrimonio cohabitatio carnalis prolifica valde præjudiciosa, eorumque sanitati ac vigori naturali perquam detrimetosa sit, ut propter senilem cupiditatem facile lethiferum virium dispendium patiantur: Sed turpis senilis amor: & ut **NAZIANZENSUS** inquit: *Turpe est senescere avarum, & non senescere lascivum*; vel ut

VALER. HERBERGER in der Evangelischen Herz-
Postill P. I. Dom. Judica p. 259. a de adulterio Davidis
judicat: Heißt das mit gutem Exempel der Jugend vor-
leuchten? Er ist nicht ein junger Thümling, sondern gehet
schon auf der Grube; das ist gleichwohl Schande, wann
auch graue Häupter ihre Ehren-Jahre mit diesem Roth be-
süßlen. Aft dum multis Senibus lasciva animi fero-
citas infracta & infrigidata est, ita reliquo metuen-
do periculo Medici salutaribus consiliis prævenire
possunt. Sed variæ aliæ causæ, non quidem mo-
rales, politicæ & œconomicae, secundas Senum,
utriusque sexus, nuptias vitæ & sanitati infensas red-
dere possunt, e quibus imprimis mutationem diæ-
tæ, ordinis domestici, consuetudinis, imprimis au-
tem morum, inclinationum, & affectuum patheti-
corum nominare, & accusare possum: quippe quæ
causæ eximiam potestatem corpus humanum, &
œconomiam vitæ alterantem habent; quas propte-
rea Senes exacte ordinare debent, si secundæ nup-
tiæ ipsis secundæ esse debent: Etenim tali matrimo-
nio, aut duo subjecta senilia, aut unum senile, al-
terum juvenile, vel etiam in media ætate constitu-
tum junguntur, sub quo connubio varia contin-
gunt, quæ, quippe nova & inusitata, ex utraque
parte non raro ægre, adverse & moleste toleran-
tur, indeque senili vitæ facile damnum inferunt.
Hac occasione, qua Dissertatio T U A Senibus ma-
ribus secundarium matrimonii finem, videlicet mul-
tiplicationem prosapiaæ facile viribus superstitibus
naturalibus præjudiciosam declarat, reminiscor il-
lius quæstionis, quam Theologi & Politici movent:
Utrum in benedictione & copula Sacerdotali vorum Genes.
I. 28.

I. 28. Crescite & multiplicamini, cum annexis, pronunciantur sit: non me fugit D. ANDREAM KESLERUM in *Theol. Consc. c. 43.* eandem affirmare; contra vero mihi etiam innotuit D. FINCKIUM in *quæst. illustr. Sect. II. qu. 21.* illam negare, *conf. D. MULLER in disp. de Hierologia Sect. IV. Tb. XI.* Et cur frivole cum verbo divino ludamus, quando e naturalium qualitatum conciliatione dijudicare licet, aut senem marem, aut foeminam senilem ad hoc multiplicationis negotium frigidum, languidum impotensque esse subjectum; quare cum LUTHERO, teste MATTHESIO in *Historia Lutberi Conc. 12. p. 147.* sentio, qui hoc actu sacerdotali in conjugio foemilium personarum prædicta verba omittenda esse, consultius esse iudicavit. Huc etiam refero iudicium B. GERHARDI in *loc. de Conjugio s. 233. p. m. 353.* quando de conjugio Senum capularium, id est, capite in terram defixorum, aut rigidis ac contractis pedibus, ut & incurvato ac gibboso dorso atque cervice incedentium sentit: hi ipsi a natura moveri videntur de tumulo potius, quam de nupriali thalamo sollicitos magis esse, ac de funeralibus potius, quam nuprialibus facibus cogitare debere. Quid magis præposterum est, quam quo minus via restat, eo plus viarici quaerere, dicebat CICERO in *Carone Maj. de senectute.* Sic quid magis præposterum censendum, quam ætatis spacio ad extremam usque lineam decurso ad carceres quasi redire & de vita subsidiis sollicitum esse. Multa quidem TUIS meditationibus addere potuissim, dum conspexi TE nimis in alienum campum egressum esse; annecto saltim iudicium EI. GERHARDI, quod DEDEKENNUS *consil. Theol. Vol. III. Lib. 2. Sect. 1. Num. V.*

p. 72. *Seqq.* sub quaestionis resolutione: *An sint Serum conjugia probanda*; allegat. Interea honesto ac laudando TVO instituto applaudo, dum non solum per plures annos Stadium Medicum percurristi, sed salutaria dogmata, commodo publico apprime quadrantia, laude digna industria, collegisti, insuperque profectus TVOS doctos, variis documentis, speciminibus & approbationibus publicæ cognitioni & commendationi exhibuisti. Laudo præterea conatus TVOS plus ultra proficiendi & pulchrum illum, quem HIPPOCRATES celebravit thesaurum scientiarum in foro Medico adaugendi. Dignitates & Immunitates, quas nunc velut splendidum studiorum TVORUM præmium ambis, sine TIBI fausta atque fructuosa; & qui non modo in solennibus Examinibus inclyto nostro ordini penum cognitionis TVÆ prodidisti, sed & selectum hoc Inaugurale thema secundis successibus explicasti, ita de publico hoc Honorum, quod suscipis, simbolo, annuente & favente animo gratulor, quo magis testem me oculatum exhibere valeo, multas saluberrimas institutiones in Medico studio constanter TE egregia excepisse assiduitate. Faxit cœlestis rerum humanarum Director, ut porro non modo scientiæ TVÆ laudabile augmentum, sed & negotia medica artificialia TUA saluberrimos exoptatissimosque nanciscantur successus atque fructus. Quibus impetrandis quamlibet animi atque corporis firmitatem integritatemque omneque vere secundum candida propensione apprecor. Vale. Dab.

III. Iduum Junii A. R. S. c1o1o cccxliii.

24c 155. 2 ?

ULB Halle

001 876 392

3

TA=50L
(5A-2A fehlt)

